

Onderzoek 'Twee pleinen': Eendrachtsplein & Kruisplein

Gemeente Rotterdam

December 2023 - Eindrapport

Inhoudsopgave

1. Aanleiding & doelstelling
2. Aanpak
3. Resultaten
  - a. Verkennende gesprekken
  - b. Kwalitatief onderzoek - enquête
  - c. Kwantitatief onderzoek - workshop
4. Visie op herontwikkeling
5. Discussie en aandachtspunten

Bijlage 1: Volledige resultaten enquête

Bijlage 3: Output workshop

Bijlage 2: Visualisaties denkrichtingen

Dit onderzoek is uitgevoerd door **Ideate** in opdracht van de **gemeente Rotterdam**

Voor vragen n.a.v. het project 'Twee Pleinen' en de voortgang kunt u contact opnemen met Rodney Kastelan, via mobiliteitsinterventiesSO@rotterdam.nl

Voor vragen over de uitvoering van dit onderzoek kunt u contact opnemen met Joep van Heugten van Ideate, via: joep@ideate.nl

Aanleiding

Opdracht:

Het Kruisplein en Eendrachtsplein vormen samen met de singel die er tussenin ligt een druk en levendig gebied in Rotterdam. De pleinen zijn onderdeel van een N-Z route van het centraal station naar de Maas en omgekeerd. De route is groener en er is meer ruimte voor kunst, ten opzichte van de alternatieve Coolasingel of Maastunneltraverse. Er ligt veel potentie om dit gebied een hoge verblijfskwaliteit te geven.

Om tot nieuwe inrichtingsplannen te komen is een compacte werkgroep opgericht, bestaande uit een aantal betrokken bewoners, ondernemers en de gemeente. Hun doel is om samen snel grote stappen te nemen en tot een gedragen ontwerp voor de Twee Pleinen te komen.

De gemeente wil, via participatief onderzoek, advies inwinnen over de wensen van bewoners over de Twee Pleinen. Als check op de uitgangspunten van de werkgroep en om te verkennen welk van de ontwikkelde denkrichtingen de voorkeur heeft. Met de participatie wil de gemeente ook bijdragen aan een gevoel van betrokkenheid bij de wijk en draagvlak voor de herontwikkeling van de Twee Pleinen.

Doelstelling

Dit project had de volgende doelstellingen

- In kaart brengen van huidig gebruik en ervaring van de Twee Pleinen
- In kaart brengen behoeften en wensen voor de toekomstige inrichting van de nieuwe Twee Pleinen
- Onderzoeken van voorkeuren voor de werkgroep ontwikkelde denkrichtingen
- Verrijken van de inzichten tot aanknopingspunten voor herontwikkeling Twee Pleinen

Op basis van deze doelstelling is gekozen voor een aanpak waarin kwantitatief en kwalitatief onderzoek wordt gecombineerd. Daarmee willen we bereiken dat er zowel generaliseerde bevindingen worden gedaan over huidig gebruik en de huidige ervaring van de Twee Pleinen, als verdiepende inzichten en ideeën voor een mogelijke herontwikkeling. Met het kwalitatief onderzoek hebben we de grote tendensen gevat. Dus bijvoorbeeld, wat vinden de ondernemers t.o.v. de omwonenden of welk cijfer geeft men de pleinen gemiddeld. Deze kwalitatieve inzichten zijn vervolgens in de workshop verder besproken om ze bruikbaar te maken als onderdeel van een visie op de herontwikkeling van de pleinen. Waarbij niet de specifieke input en mening van de betrokkenen leidend was, maar de achterliggende waarden en wensen waarop die mening gebaseerd was. Waarden die we kunnen terugleiden naar de grote tendensen uit het kwalitatieve onderzoek.

Aanpak

Fase 1: Verkennen huidige verkeerssituatie

- Interviews met sleutelpersonen.

Fase 2: Kwantitatief onderzoek met brede groep gebruikers van de Twee Pleinen

- Onderzoek d.m.v. enquête.

Fase 3: Kwalitatief onderzoek met goede vertegenwoordiging van de wijk

- Onderzoek d.m.v. een generatieve workshop. Ter verrijking en contextualisering van de inzichten uit de enquête en om verder te verdiepen in mogelijke verbetermogelijkheden.

Fase 4: Analyse en visie-ontwikkeling

Aanpak

Online enquête

Om te onderzoeken hoe de buurt de pleinen momenteel ervaart en om te identificeren wat zij vinden van de denkrichtingen die zijn opgesteld door de werkgroep, is er een online enquête uitgevoerd. Omwonden hebben een brief ontvangen met daarin een oproep om de enquête in te vullen. De enquête is ook via ondernemersverenigingen, wijkraden, bewonersorganisaties en via social media verspreid.

De volgende onderwerpen zijn in de enquête meegenomen:

- Huidig gebruik van het Kruisplein en Eendrachtsplein
- Mening over het Kruisplein en Eendrachtsplein nu
- Wensen voor de pleinen in de toekomst (per plein)
- Voorkeur voor één van de drie denkrichtingen (per plein)
- Persoonskenmerken (om de representativiteit te kunnen toetsen)

" Deel je mening over het Kruisplein en Eendrachtsplein!

Deze vragenlijst gaat over het Kruisplein en Eendrachtsplein in Rotterdam en is bedoeld voor iedereen die op of langs (één van) deze pleinen komt. Wat betekenen deze pleinen voor jou? En wat heb jij nodig om hier fijn te verblijven en te reizen?

We vragen je de vragenlijst in één keer in te vullen. Het duurt maximaal 10 minuten. Onder de deelnemers worden 5 Rotterdampassen verloot.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Ideate in opdracht van de gemeente Rotterdam. Voor vragen over dit onderzoek kun je contact opnemen met:
mobiliteitsinterventiesSO@rotterdam.nl

Aanpak

Generatieve workshop

Er is een generatieve workshop georganiseerd ter verrijking en contextualisering van de inzichten uit de enquête en om verder te verdiepen in mogelijke verbetermogelijkheden. Deze workshop vond plaats in de Leeszaal Rotterdam West. Voor de workshop zijn de wijkraadsleden en een diverse groep van (vertegenwoordigers van) ondernemers en bewoners uitgenodigd. De workshop bestond uit drie onderdelen:

1. Introductie en voorstelronde
2. Verder onderzoeken hoe de huidige inrichting wordt ervaren, aan de hand van de ervaringen en woorden die in de enquête zijn opgehaald (dus de vraag; 'waarom is het plein nu chaotisch?').
3. Vooruit kijken naar een nieuwe uitwerking van de pleinen. Daarbij lieten we de verkeerskundige kant expres wat los, maar keken naar welk type inrichting qua sfeer zou passen op de pleinen. Op deze manier hebben we kwalitatieve inzichten opgehaald voor de toekomstige uitwerking van de denkrichtingen.

Resultaten verkennende gesprekken

Voorafgaand aan de enquête en workshop zijn er **verkennende interviews geweest met sleutelfiguren** uit de wijk. Met hen spraken we over de huidige situatie rondom de twee pleinen en de ervaringen rondom participatie in de buurt. Zo verzamelden we input voor het onderzoek en brachten we gevoeligheden in kaart.

- Wees helder over participatie: Er heerst participatiemoedigheid en men kan sceptisch zijn. Daarom belangrijk om helder te zijn in: Waarop vragen we participatie en wat gaat er wanneer mee gebeuren, maar óók wat gaat / kan er niet mee gebeuren.
- Waak voor detailinput die op dit moment of voor dit onderzoek niet relevant is. Zoals: We hebben geen invloed op de tramlijnen, blijf daarom weg uit de discussie daarover.
- Er heerst irritatie om slechte informatievoorziening. Bijvoorbeeld, van de ene op andere dag waren de tramrails opgebroken. Zowel tijdens als na het onderzoek is het dus belangrijk om bewoners goed geïnformeerd te houden.
- Onafhankelijke afzender: Het moet duidelijk zijn dat Ideate als onafhankelijke afzender helder is. Zo voelen mensen zich vrijer om hun oprechte mening te geven.
- Verkeersstromen: De verschillende verkeersstromen concurreren met elkaar t.o.v. de ruimte die er is. Iedereen probeert zijn plek op te eisen. Als je een overzichtelijk plein wilt creëren, zal het moeilijk zijn om alle stromen tevreden te stellen.
- De pleinen worden, naast omwonenden, door veel andere stadsgenoten en mensen van daarbuiten gebruikt. Dat gebruik verschilt sterk per moment, waardoor ook de sfeer verandert (bv. drukke spits met veel fietsers of op zaterdag weer meer wandelaars).

Resultaten enquête - algemeen

Om inzicht in te halen van de gebruikers van twee pleinen is een **online enquête** opgesteld die onder bewoners van het Oude Westen en Centrum is gepromoot per brief. Daarnaast was de enquête vindbaar via diverse online kanalen.

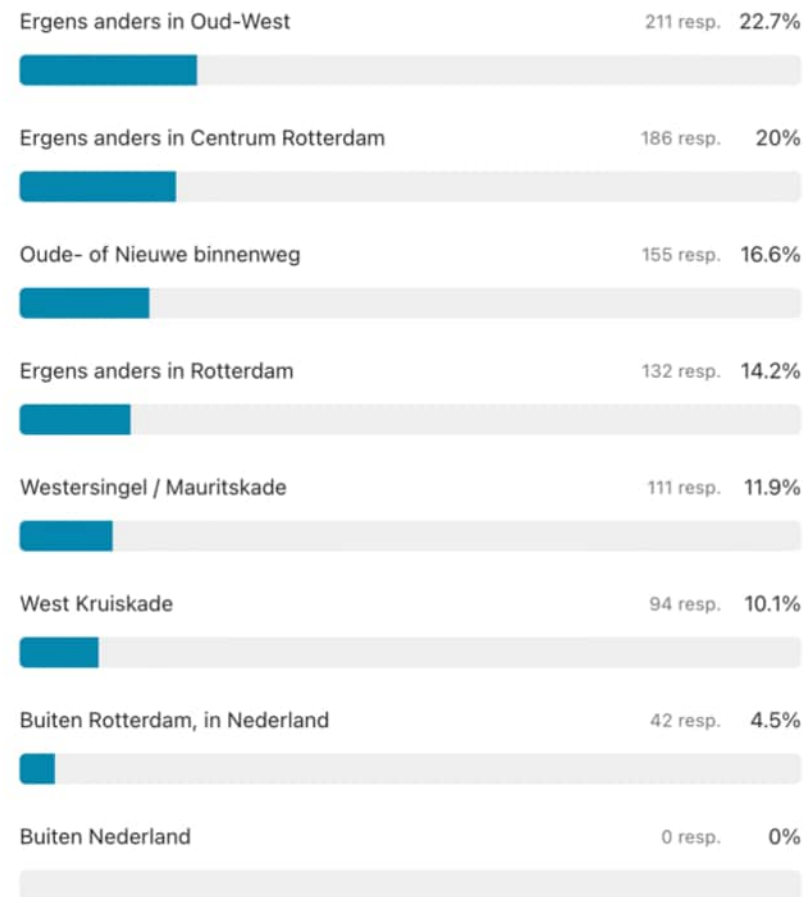
- In totaal is de enquête 932 keer ingevuld.
- Het grootste deel van de respondenten (71%) heeft de vragen over beide pleinen ingevuld. Een klein deel heeft de vragen alleen over het Eendrachtsplein (15%) of het Kruisplein (14%) ingevuld.
- Een groot deel van de respondenten (73%) geeft aan bij de pleinen in de buurt te wonen. 127 respondenten (14%) geven aan ondernemer te zijn of aan of vlakbij het plein te werken.
- Bijna twee derde van de respondenten komt dagelijks op of langs het plein (66%), van de rest komen de meesten (29%) er minstens 1x per week.

Welke omschrijving past het beste bij jou als je denkt aan het Kruis- of Eendrachtsplein?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Resultaten enquête - algemeen

- De meeste respondenten wonen in de straten en buurten naast een van de pleinen (81%), een deel elders in Rotterdam (14%) en een aantal buiten Rotterdam (5%).
- Iets meer dan de helft van de respondenten identificeert zich als man (54%), iets minder dan de helft als vrouw (42%).
- De helft van de respondenten is tussen de 26 en 45 jaar oud (50%). Ongeveer een derde tussen de 46 en 65 jaar oud (29%). De overige respondenten zijn 65+ (11%) of tussen de 15-25 jaar oud.
- Iets meer dan een derde woont samen met een partner (36%), daarna wonen de meeste respondenten alleen (29%) of met partner en kind(eren) (20%).
- Het grootste deel heeft een HBO of WO opleiding (85%), een klein deel middelbare school of MBO (13%) en enkelen alleen de basisschool (1%) of anders (1%).

Waar woon je?

Resultaten enquête - huidige situatie

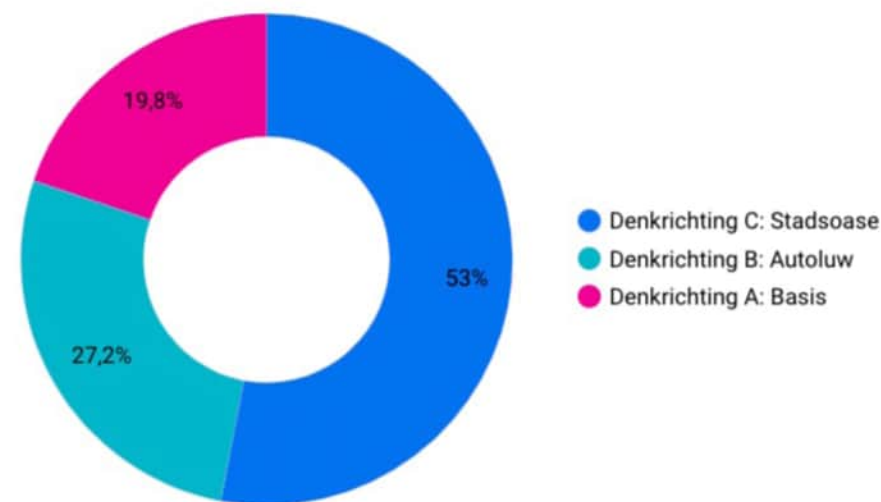
- Mensen komen het meest wel eens wandelend (71%) of fietsend (61%) naar of langs een van de pleinen.
- Iets meer dan een kwart (27%) van de respondenten reist wel eens met de auto of bestelbus naar of langs de pleinen.
- De meeste respondenten komen wel eens langs de pleinen op weg naar winkels, horeca of cultuur (77%) of op weg naar werk, school of studie (68%).
- Daarna zijn horeca / winkels aan het plein (56%) er langs komen op weg naar vrienden, familie of kennissen (39%) of een recreatieve wandeling of fietstocht (38%) de meest genoemde redenen om op of langs de pleinen te reizen.
- De ervaring van de pleinen scoort gemiddeld een rapportcijfer 5,1*
- Het Kruisplein krijgt een 5,0**
- Het Eendrachtsplein krijgt een 5,5**
- Ondernemers geven de pleinen ook een 5,1. Maar zijn positiever over het Kruisplein (5,4**) en negatiever over het Eendrachtsplein (5,0**).
- De woorden die de pleinen volgens de respondenten het best omschrijven zijn:
  - Chaotisch (58%)
  - Druk (49%)
  - Onveilig (36%)

* van 1-10

** van de respondenten die alleen de vragen over dit plein hebben beantwoord

Resultaten enquête - Kruisplein

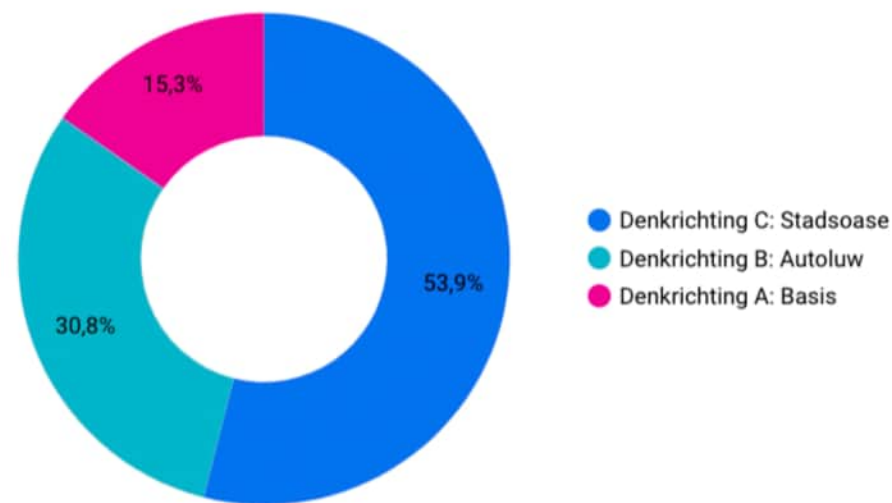
- De meeste respondenten willen **meer** ruimte voor:
  - Groen / natuur (72%)
  - Fietsen (60%)
  - Lopen (53%)
- En willen **minder** ruimte voor:
  - Autoverkeer (67%)
  - Parkeerplaatsen (56%)
  - Laad- en losplekken (31%)
- Meer dan de helft van **alle respondenten** (53%) heeft een voorkeur voor denkrichting C: Stadsoase, daarna worden B: Autoluw (27%) en A: Basis (20%) het meest gekozen
- Onder **alleen ondernemers** wordt denkrichting C: Stadsoase ook het meest gekozen (42%), daarna A: Basis (34%) en B: Autoluw (24%)

Keuze voor denkrichting – alle respondenten

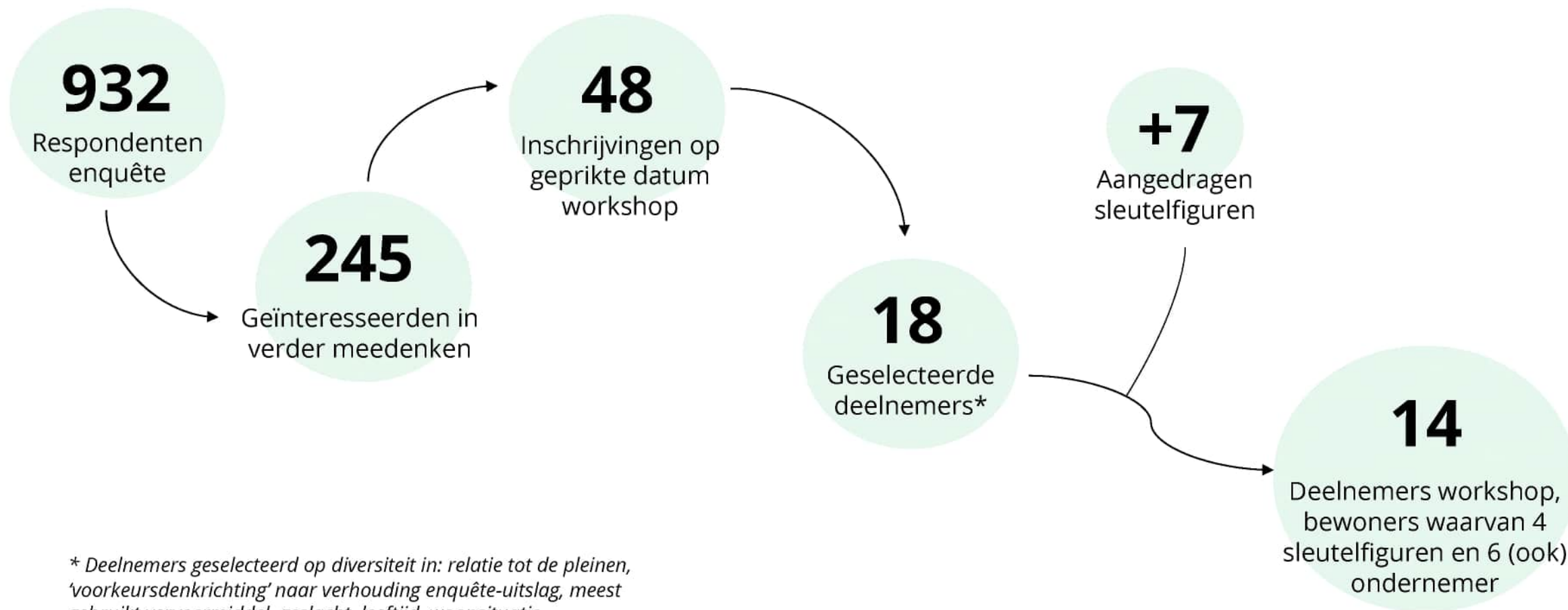
Resultaten enquête - Eendrachtsplein

- De meeste respondenten willen **meer** ruimte voor:
  - Groen / natuur (77%)
  - Fietsen (54%)
  - Lopen (53%)
- En willen **minder** ruimte voor:
  - Autoverkeer (63%)
  - Parkeerplaatsen (54%)
  - Laad- en losplekken (32%)
- Meer dan de helft van **alle respondenten** (54%) heeft een voorkeur voor denkrichting C: Stadsoase, daarna worden B: Autoluw (31%) en A: Basis (15%) het meest gekozen
- Onder **alleen ondernemers** wordt denkrichting C: Stadsoase ook het meest gekozen (49%), daarna A: Basis (27%) en B: Autoluw (24%)

Keuze voor denkrichting – alle respondenten

Resultaten workshop

* Deelnemers geselecteerd op diversiteit in: relatie tot de pleinen, 'voorkeursdenkrichting' naar verhouding enquête-uitslag, meest gebruikt vervoermiddel, geslacht, leeftijd, woonsituatie, opleidingsniveau

Resultaten workshop

Om de inzichten uit de enquête te verrijken en contextualiseren en om de voorgestelde denkrichtingen verder uit te diepen is er een **fysieke workshop** georganiseerd. Hieronder en op de volgende pagina's volgen inzichten uit de gesprekken en uitspraken die tijdens de workshop zijn gedaan.

- De pleinen worden niet ervaren als pleinen, eerder als (levensgevaarlijke) drukke kruispunten.
- Op dit moment geldt op de pleinen 'het recht van de sterkste'. Door drukte, de vele kruisende verkeersstromen en inconsequente voorrangsregels ontstaat er chaos. Als je blijft wachten op je beurt kom je nooit aan de overkant, dus moet je vaak je voorrang opeisen en durven te gaan. Logischer oversteken en meer overzicht is hier gewenst.

- Het merendeel van de deelnemers is het erover eens dat het autoverkeer minder moet als we de situatie op de pleinen veiliger en overzichtelijker willen maken. Dat mag zelfs ten koste gaan van de autobereikbaarheid van de eigen straat, men wil best 'even omrijden'.
- Over het algemeen is men voorstander van een moderne inrichting van de pleinen, die overzichtelijker en groener is dan nu. Dat past bij Rotterdam.
- Men heeft geen vertrouwen in het invoeren van extra stoplichten. Die zijn in Rotterdam over het algemeen 'een suggestie'.

"Momenteel geldt het recht van de sterkste."

Resultaten workshop - Kruisplein

“Bij kruisplein kan je als voetganger letterlijk niet verder. Je weg loopt dood.”

- Het Kruisplein is volgens de deelnemers geen plaats om te verblijven en zal dat ook niet snel worden, mede door de wind die daar vaak staat. Qua gewenste sfeer worden 'stedelijk levendig' (oranje) en 'wandelen door het groen' (groen) genoemd. Het moet een prettige plek zijn op te passeren en om mensen op te wachten. Verder moet het logistiek functioneel zijn (blauw).
- Men is enthousiast over de entree van de stad lopend vanuit het station en de lijn vanaf daar richting westersingel, totdat je bij het Kruisplein komt. Daar houdt de weg op en kan je als voetganger niet verder. De lijn vanaf het station moet doorgetrokken worden en voetgangers uitnodigen om de beeldenroute te lopen.

- Als voetganger moet je nu een erg onlogische route nemen over het plein, waarmee je ook de doorstroom van auto's tegengaat. Je moet namelijk veel zebrapaden over om vanaf de tramhalte naar de overkant van het plein te komen. Rechte, duidelijke looplijnen voor voetgangers zijn gewenst.

Resultaten workshop - Eendrachtsplein

*“Een plein associeer ik met gezelligheid.
Nu is het vooral functioneel.”*

- Doel: Het soepel laten overlopen van de oude- en nieuwebinnenweg voor voetgangers. En zorgen dat het er dan ook uitziet als een mooie, logische overgang.
- Men zoekt naar meer eenheid op het plein. Het zijn nu allemaal losse stukken: pleintje met kabouter, verkeersgedeelte, contrast Oude- en Nieuwe binnenweg, skatepark. Het voelt nu onsamenhangend.
- De tramhaltes nemen op dit moment naast hun functie ook veel onnodige ruimte in beslag. Deze ruimte is nu groot en leeg. Hier ziet men ruimte voor vergroening.
- Het plein aan de centrumkant moet bruikbaar blijven voor markten en festivals. Het mag wel mooier gemaakt worden met groen en door de fietsnietjes en afvalcontainers weg te verplaatsen naar bijvoorbeeld de zuidkant van het plein. Natuurlijk op een nettere manier.
- Om de veiligheid te bevorderen, adviseren we om de autoweg en het fietspad van elkaar te splitsen.
- Heilige boontjes gaat schuil achter veel fietsenrekken en de ingang van de metro. Meer ruimte voor hun terras is gewenst.
- Zaken zoals Ferry's en de Breakfast company, het skatepark en de bomenrij op de Westblaak vallen weg door de grote hoeveelheid auto's. Het skatepark is erg geliefd en heeft potentie om het centrum van een gezellige Westblaak te zijn.

Visie op herontwikkeling

Uit het onderzoek komen de onderstaande doelstellingen naar voren waaraan in de herontwikkeling van het Kruisplein en Eendrachtsplein moet worden gewerkt.

- Verbeter de veiligheid en verminder de ervaren drukte en chaos door het **verminderen van de hoeveelheid kruisende verkeersstromen**.
- Verbeter de verblijfskwaliteit op de pleinen door **meer ruimte voor groen en langzaam verkeer** vrij te maken en werk aan oplossingen die de **rommelige aanblik van de pleinen tegengaan**.
- Stimuleer het verbindende element van de pleinen door het **realiseren van logische barrière vrije looplijnen**.

Visie op herontwikkeling

Verbeter de veiligheid en verminder de ervaren drukte en chaos door het **verminderen van de hoeveelheid kruisende verkeersstromen**.

- Niet zozeer de intensiteit van het verkeer, maar de hoeveelheid verschillende kruisende verkeersstromen worden aangewezen als oorzaak van de ervaren chaos en onveiligheid op de Twee Pleinen.
- Op de pleinen komen veel verschillende verkeersstromen samen. De stromen verschillen zowel in richting als in modaliteit.
- De huidige open inrichting en type bestrating maakt het mogelijk om, naast de gebruikelijke stromen, allerlei andere manoeuvres uit te voeren. Hierdoor wordt het verkeersgedrag (nog) minder voorspelbaar. Ook zorgt het voor meer kruisende verkeersstromen (denk aan fietsers op de stoep of auto's die tijdens het voorsorteren over de fietsstrook rijden).
- Het verminderen van het aantal route-opties, het scheiden van modaliteiten en het weren van doorgaand verkeer zijn allemaal genoemd als mogelijkheden om het aantal kruisende verkeersstromen terug te brengen.

Visie op herontwikkeling

Verbeter de verblijfskwaliteit op de pleinen door **meer ruimte voor groen en langzaam verkeer** vrij te maken en werk aan oplossingen die de **rommelige aanblik van de pleinen tegengaan**.

- Meer ruimte voor groen, fietsen en wandelen worden het vaakst genoemd als wens voor beide pleinen.
- Van alle vervoerswijzen komen mensen het vaakst lopen of fietsend naar of langs de pleinen. Tegelijkertijd geven mensen aan de pleinen te mijden als voetganger of fietser vanwege de onveiligheid.
- Alhoewel er al veel ruimte is voor de voetganger zorgt de indeling van die ruimte toch voor plaatselijke opstoppen. Op en rondom de pleinen liggen ophalthes die voor een grote stroom aan voetgangers zorgen.
- Geparkeerde tweewielers of (bedrijfs)afval zorgen voor een rommelige aanblik en kunnen snel een barrière vormen op plekken waar de stoep wat smaller is.
- De Twee Pleinen zijn onderdeel van een groene corridor van het Centraal Station, langs de Westersingel, de stad in. Door de 'stenen' inrichting voelen de pleinen als een onderbreking van die corridor. Ze worden meer ervaren als verkeersknooppunt dan als plein.
- Langs en over de pleinen lopen belangrijke fietsroutes. Bijvoorbeeld van het Centraal Station de stad in en terug.
- Fietspaden worden als smal ervaren. Ook worden fietspaden regelmatig geblokkeerd door stilstaande of geparkeerde auto's.

Visie op herontwikkeling

Stimuleer het verbindende element van de pleinen door het **realiseren van logische en barrière vrije looplijnen**.

- Lopen is de vaakst genoemde modaliteit voor het reizen naar of over de pleinen. Meer dan de helft van de respondenten geeft aan meer ruimte voor lopen en wandelen te willen.
- De Twee Pleinen worden vaak gezien als barrière, terwijl ze, dankzij hun centrale ligging, juist een verbinding vormen tussen belangrijke winkelstraten en -gebieden. Het realiseren van een doorlopende route kan bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de omliggende straten.
- De als zeer aantrekkelijke ervaren looproute vanaf het centraal station eindigt abrupt op het Kruisplein. Een continuatie van deze route draagt bij aan een mooie entree van de stad.
- Door de positie en het formaat van oversteekplaatsen moeten voetgangers vaak van richting veranderen. Dat wordt door henzelf als onrustig ervaren, maar zorgt ook voor ervaren onvoorspelbaarheid bij automobilisten.
- Op plekken waar voetgangers weinig ruimte hebben (smalle stoepen) kunnen snel barrières ontstaan door verkeerd geparkeerde tweewielers of (bedrijfs)afval.

Visie op herontwikkeling

Uitwerking denkrichtingen **Kruisplein**

- Werk verder aan voorkeursvariant C: Stadsoase, met aandacht voor de bereikbaarheid voor omwonenden en logistiek voor ondernemers.
- Beperk de hoeveelheid kruisende verkeersstromen, bijvoorbeeld door dubbelkruisend verkeer te ontmoedigen (vanuit de West-Kruiskade richting het noorden of vanaf Schouwburgplein richting het westen of zuiden).
- Versterk de aantrekkelijke entree van de stad door de looproute vanaf het Centraal Station rechtdoor over het plein door te trekken.
- Verbeter de looproutes vanaf ov-haltes richting de omliggende straten. Voornamelijk de route vanaf de tramhalte in de West-Kruiskade richting Schouwburgplein.
- Door de hoge gebouwen rond het plein (voornamelijk zijde Schouwburgplein) kunnen plaatselijke windvlagen ontstaan. Straatmeubilair of bomen kunnen helpen de overlast daarvan te verminderen.

Visie op herontwikkeling

Uitwerking denkrichtingen **Eendrachtsplein**

- Werk verder aan voorkeursdenkrichting C: Stadsoase, met aandacht voor de bereikbaarheid voor omwonenden en logistiek voor ondernemers.
- Beperkt de hoeveelheid kruisende verkeersstromen, bijvoorbeeld door dubbelkruisend verkeer te ontmoedigen (vanuit de Nieuwe Binnenweg richting het noorden of vanaf Blaak richting het westen of zuiden).
- Verder de verbinding tussen de Oude en Nieuwe binnenweg over het Eendrachtsplein (voor voetgangers).
- Zorg door inrichting en type bestrating voor een duidelijkere scheiding van verkeersstromen. Houd hierbij rekening met bijzondere manoeuvres als in- en uitparkeren en voorsorteren.
- Maak het plein meer één geheel door barrières weg te nemen, zoals bij de autoparkeerplaatsen en het fietsparkeren aan de oostelijke kant van het plein.

Discussie enquête

In een participatietraject is het gewenst om een zo divers mogelijke set aan perspectieven te verzamelen. Ook is het goed als de groep die actief deelneemt aan de participatie representatief is voor de groep die impact ervaart van hetgeen waarop participatie wordt gevraagd.

In de praktijk zijn bepaalde groepen vaak oververtegenwoordigd in de deelname aan participatie en andere onderzoeken. Dat is ook in dit onderzoek het geval. Van de respondenten geeft 85% aan hoogopgeleid te zijn (dat wil zeggen een afgeronde HBO of WO opleiding), een stuk hoger dan het percentage hoogopgeleiden in de buurten Oud-West en Cool (32%*).

Om te controleren of de voorkeur voor een bepaalde denkrichting afhankelijk is van het opleidingsniveau, hebben we deze per groep bekeken.

Voor de groep met middelbaar opleidingsniveau (middelbare school of MBO afgerond) geldt ook een voorkeur voor denkrichting C: Stadsoase voor beide pleinen.

Slechts enkele respondenten geven aan laagopgeleid te zijn, waardoor er geen duidelijke conclusies over de voorkeur van deze groep genomen kunnen worden.

De verdeling van respondenten over de overige persoonskenmerken volgt ongeveer de verdeling van bewoners van Oud-West en Cool (als kinderen buiten beschouwing worden gelaten). Geslacht en leeftijd hebben geen grote invloed op de keuze voor een van de denkrichtingen. Voor elk van de subgroepen heeft denkrichting C: Stadsoase het vaakst de voorkeur.

* Bron: CBS, 2022

Discussie workshop

Tijdens elke stap van het onderzoek hebben we ingezet op een goede vertegenwoordiging van de wijk door sleutelfiguren persoonlijk te benaderen. Helaas hebben een paar van die sleutelfiguren op het laatste moment afgezegd. Daarnaast zijn wijkvertegenwoordigers niet op de uitnodiging ingegaan.

Voor de selectie van workshopdeelnemers hebben we gekeken naar hun relatie tot de pleinen, 'voorkeursdenkrichting', meest gebruikt vervoermiddel, geslacht, leeftijd, woonsituatie en opleidingsniveau. Zo hebben we geprobeerd een diverse groep uit te nodigen. Ook uit deze groep heeft een aantal mensen uiteindelijk niet deelgenomen aan de workshop.

Tijdens de workshop was er vooral consensus over de ervaring van de huidige pleinen en een gedeeld wensbeeld voor de herontwikkeling. Echte discussie bleef uit ondanks dat we door de opzet van de avond iedereen de kans hebben gegeven om hun eigen mening en wensen kenbaar te maken.

Aandachtspunten

Tijdens ons onderzoek zijn we een aantal flankerende aandachtspunten tegengekomen die we van belang achten voor het vervolg van de ontwikkeling van de Twee Pleinen.

- Er zijn veel ontwikkelingen gaande in Rotterdam en ook specifiek in het gebied rondom de Twee Pleinen. Het is voor de duidelijkheid van belang om de samenhang van de projecten blijvend toe te lichten (*wat gebeurt wanneer en wat beïnvloedt wat*). Ook is het belangrijk bewoners niet te overvragen in de wens hen bij participatie te betrekken.
- Informeer bewoners en ondernemers tijdig over maatregelen en aanpassingen. Zorg dat men vooraf op de hoogte is van eventuele veranderende verkeerssituaties. Dat verkort de tijd dat het wennen aan de nieuwe situatie zelf voor plaatselijke drukte en chaos zorgt.

Ook zijn in het onderzoek onderwerpen benoemd die de ervaring van de pleinen in de huidige situatie verslechteren. Afgezien van het feit of aan deze onderwerpen iets zal veranderen door de herontwikkeling van de pleinen, is het goed om in communicatie op te nemen dat deze onderwerpen benoemd zijn en dus leven onder de omwonenden.

- Bedrijfsafval wordt op of rondom de pleinen aangeboden. Door wind kan dit zich over de pleinen verspreiden.
- Er wordt overlast ervaren door daklozen, zwervers en andere rondhangende personen op de pleinen en langs de Westersingel.
- Dubbelparkeerders en andere 'verkeershufters' zijn genoemd als (mede-)veroorzakers van onveilig situaties en verkeerschaos.
- Door de inrichting (plaatsing tramhaltes en -sporen) en het drukke autoverkeer in de omliggende straten worden ook die als onveilig ervaren.

Onderzoek 'Twee pleinen': Eendrachtsplein & Kruisplein

November 2023 - Eindrapport

Dit onderzoek is uitgevoerd door **Ideate**, in opdracht van de **gemeente Rotterdam**. Voor vragen over het onderzoek, neem contact op met Joep van Heugten via: joep@ideate.nl

Bijlage 1: Resultaten enquête

Op de volgende pagina's staan de volledige resultaten van de online enquête, opgedeeld in de onderwerpen:

- Twee Pleinen nu
- Wensen / keuze voor denkrichting
- Representatie

In totaal hebben ca. 1000 respondenten de enquête ingevuld.

" Deel je mening over het Kruisplein en Eendrachtsplein!

Deze vragenlijst gaat over het Kruisplein en Eendrachtsplein in Rotterdam en is bedoeld voor iedereen die op of langs (één van) deze pleinen komt. Wat betekenen deze pleinen voor jou? En wat heb jij nodig om hier fijn te verblijven en te reizen?

We vragen je de vragenlijst in één keer in te vullen. Het duurt maximaal 10 minuten. Onder de deelnemers worden 5 Rotterdampassen verloot.

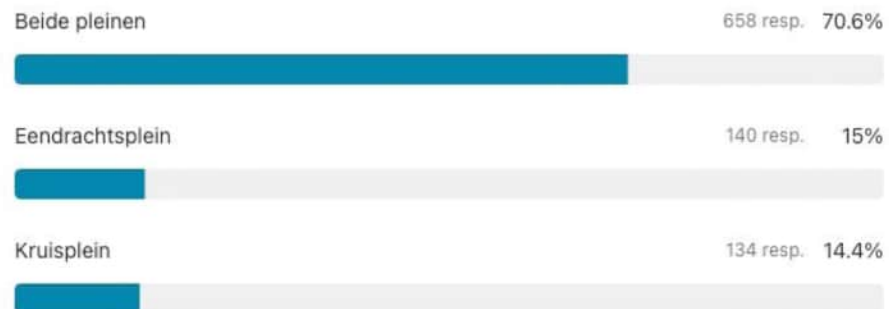
Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Ideate in opdracht van de gemeente Rotterdam. Voor vragen over dit onderzoek kun je contact opnemen met:
mobiliteitsinterventiesSO@rotterdam.nl

Bijlage 1: Resultaten enquête

✓ 1 Voor welk plein wil je deze vragenlijst invullen?

932 out of 932 people answered this question

✓ 2a Welke omschrijving past het beste bij jou als je denkt aan het + plein ?

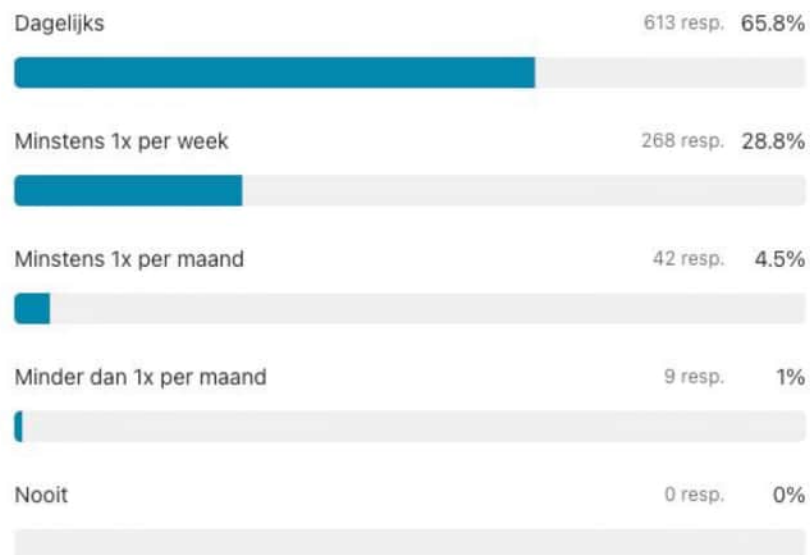
932 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

Bijlage 1: Resultaten enquête

✓ 2b Hoe vaak kom je op of langs het + plein ?

932 out of 932 people answered this question

✓ 2c Op welke momenten kom je op of langs het + plein

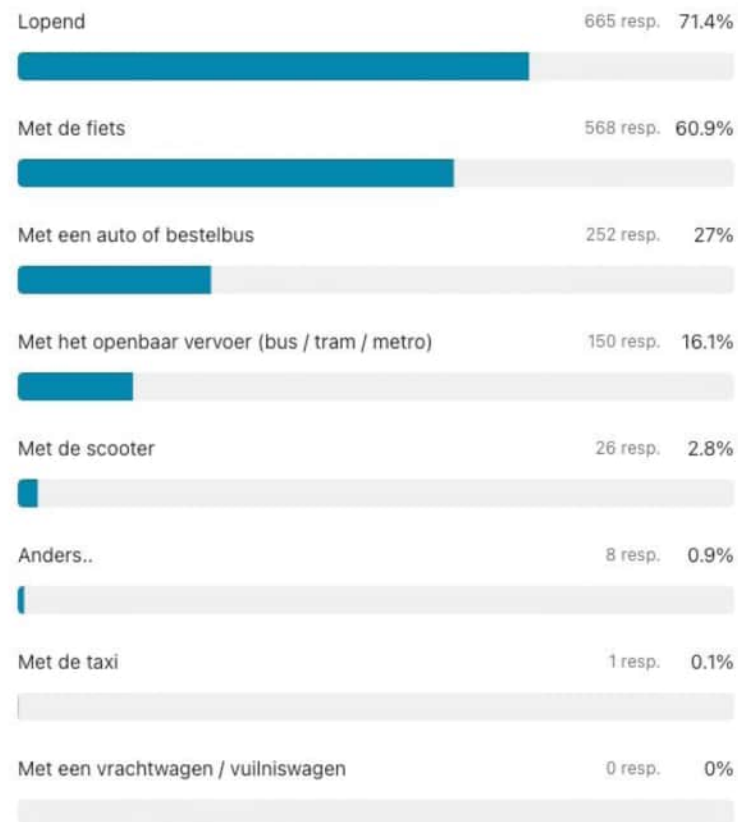
932 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

Bijlage 1: Resultaten enquête

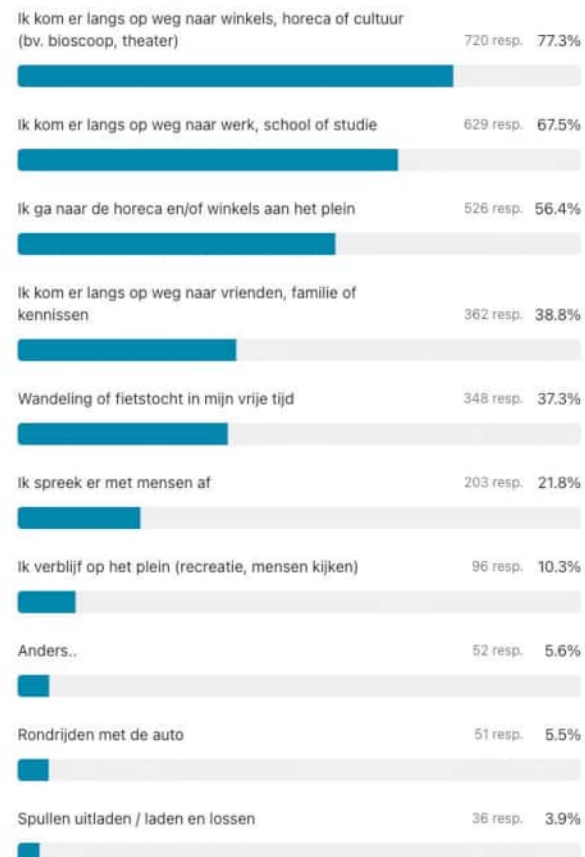
✓ 2d Met welk vervoermiddel reis je naar of langs het plein ?

932 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

✓ 2e Hoe gebruik je het plein ?

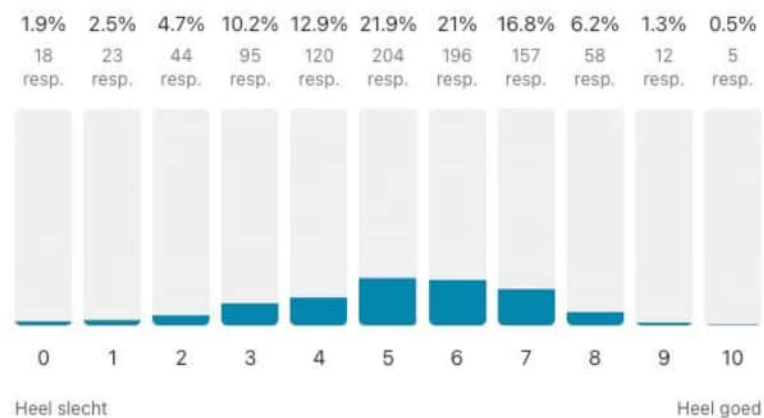
932 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

Bijlage 1: Resultaten enquête

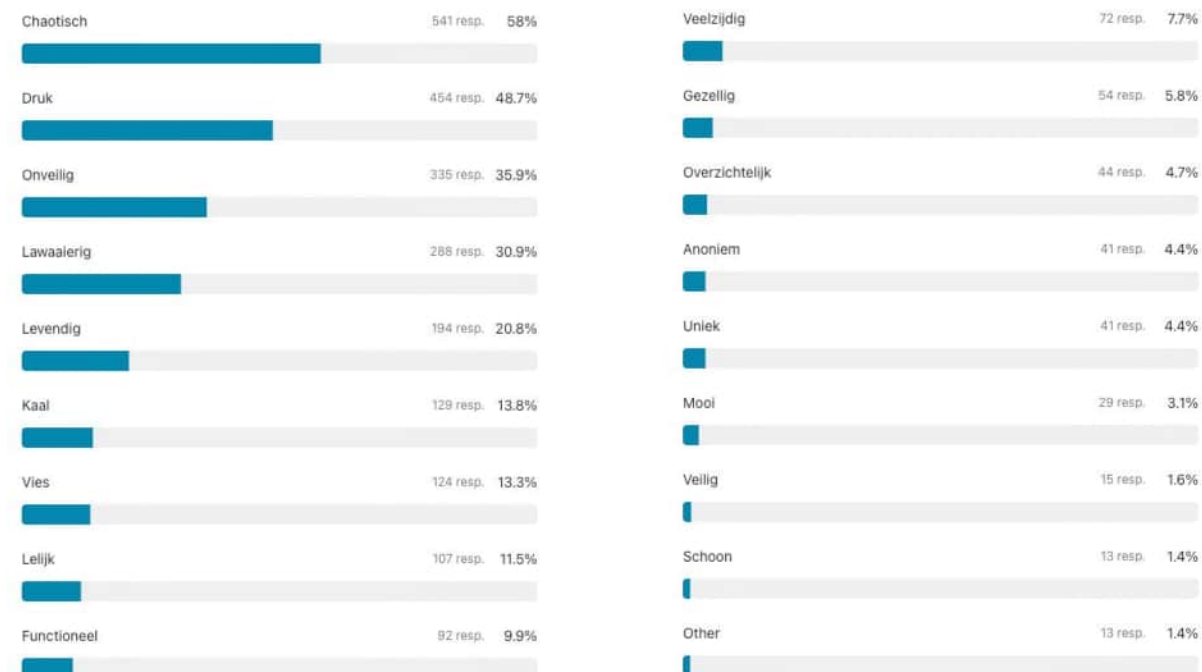
3a Welk cijfer zou je jouw ervaring met het plein geven? Avg. 5.1

932 out of 932 people answered this question

3b Welke woorden omschrijven voor jou het plein het best?

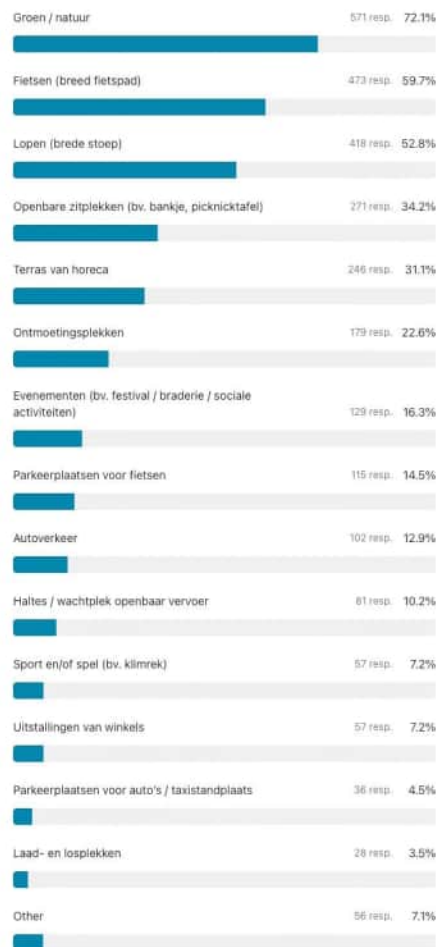
932 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

Bijlage 1: Resultaten enquête

✓ 4a Waar wil je meer ruimte aan geven op het Kruisplein?

792 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

✓ 4b Waar wil je juist minder ruimte aan geven op het Kruisplein?

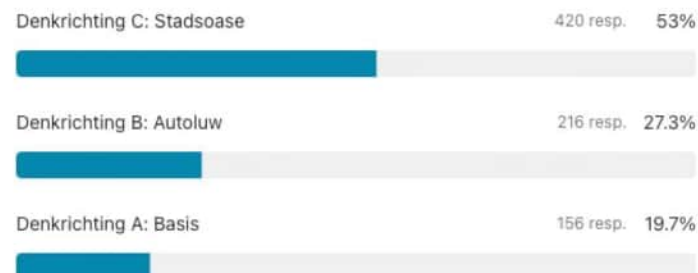
792 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

✓ 4c

Welke denkrichting spreekt jou het meest aan?

792 out of 932 people answered this question

Bijlage 1: Resultaten enquête

4d

Wat vind je precies goed of slecht aan je favoriete denkrichting (Denkrichting A: Basis)?

146 out of 932 people answered this question

	Heel slecht	Slecht	Maakt niet uit	Goed	Heel goed
Tegengaan van rommel	5.5%	6.2%	28.8%	28.8%	30.8%
Toevoeging van groen	2.8%	7.7%	32.4%	33.1%	23.9%
Bredere oversteekplaatsen voor voetgangers	6.2%	11%	30.3%	29%	23.4%
Meer oversteekplaatsen voor voetgangers	8.2%	16.4%	32.8%	20.1%	22.4%

4e

Wat vind je precies goed of slecht aan je favoriete denkrichting (Denkrichting B: Autoluw)?

209 out of 932 people answered this question

	Heel slecht	Slecht	Maakt niet uit	Goed	Heel goed
Tegengaan van rommel	2%	3.1%	30.6%	31.1%	33.2%
Toevoeging van groen	2%	2.5%	8.8%	40.2%	46.6%
Auto te gast (voorrang voor...)	2.9%	7.2%	7.2%	37.8%	45%
Meer ruimte voor voetgangers	1%	3.5%	14.6%	40.2%	40.7%
Meer ruimte voor fietsers	0.5%	4.5%	14.4%	38.8%	41.8%
Meer plekken om te zitten e...	4.8%	6.4%	36.2%	34%	18.6%

4f

Wat vind je precies goed of slecht aan je favoriete denkrichting (Denkrichting C: Stadsoase)?

405 out of 932 people answered this question

	Heel slecht	Slecht	Maakt niet uit	Goed	Heel goed
Tegengaan van rommel	1.5%	3%	27.4%	35.4%	32.7%
Toevoeging van groen	1%	0.2%	5%	17%	76.8%
Bijna volledig autovrij (alleen...)	1.7%	1.7%	5.2%	12.8%	78.5%
Fietser te gast (voorrang...)	4.6%	11.8%	25.9%	30.5%	27.2%
Meer plekken om te zitten en spelen	1%	2.3%	21.3%	34.2%	41.1%

Bijlage 1: Resultaten enquête

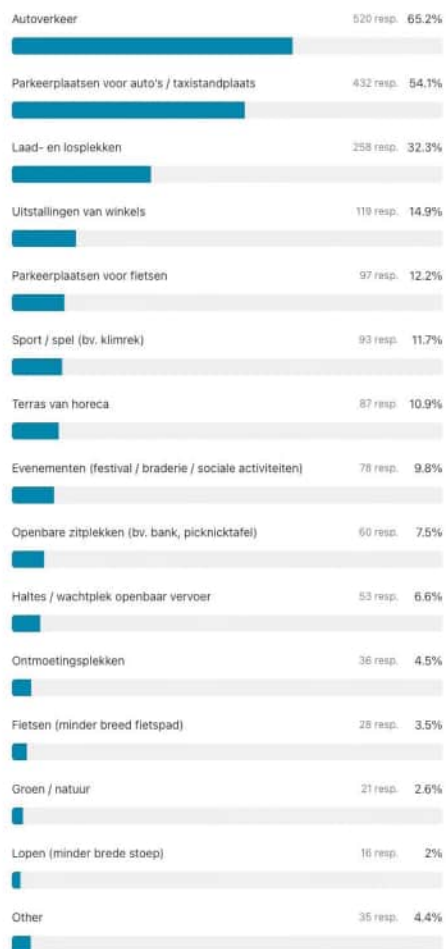
✓ 5a Waar wil je meer ruimte aan geven op het Eendrachtsplein?

798 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

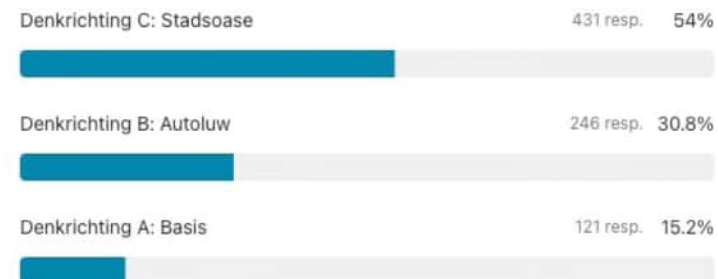
✓ 5b Waar wil je juist minder ruimte aan geven op het Eendrachtsplein?

798 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

✓ 5c Welke denkrichting spreekt jou het meest aan?

798 out of 932 people answered this question

Bijlage 1: Resultaten enquête

5d Wat vind je precies goed of slecht aan je favoriete denkrichting (Denkrichting A: Basis)?

114 out of 932 people answered this question

	Heel slecht	Slecht	Maakt niet uit	Goed	Heel goed
Tegengaan van rommel	5.3%	3.5%	31.6%	25.4%	34.2%
Toevoeging van groen	2.7%	7.3%	29.1%	36.4%	24.5%
Bredere oversteekplaatsen voor voetgangers	7.9%	12.3%	26.3%	34.2%	19.3%
Meer oversteekplaatsen voor voetgangers	12%	11.1%	32.4%	26.9%	17.6%

5e Wat vind je precies goed of slecht aan je favoriete denkrichting (Denkrichting B: Autoluw)?

236 out of 932 people answered this question

	Heel slecht	Slecht	Maakt niet uit	Goed	Heel goed
Tegengaan van rommel	1.7%	3.4%	29.5%	35.5%	29.9%
Toevoeging van groen	0.4%	1.7%	6.8%	37.7%	53.4%
Auto te gast (voorrang voor...	0.4%	4.3%	8.1%	37.6%	49.6%
Meer ruimte voor voetgangers	0%	2.2%	11.2%	42.7%	44%
Meer ruimte voor fietsers	0.4%	2.6%	11.2%	38.8%	47%
Meer plekken om te zitten e...	2.2%	4%	30%	37.7%	26%

5f Wat vind je precies goed of slecht aan je favoriete denkrichting (Denkrichting C: Stadsosse)?

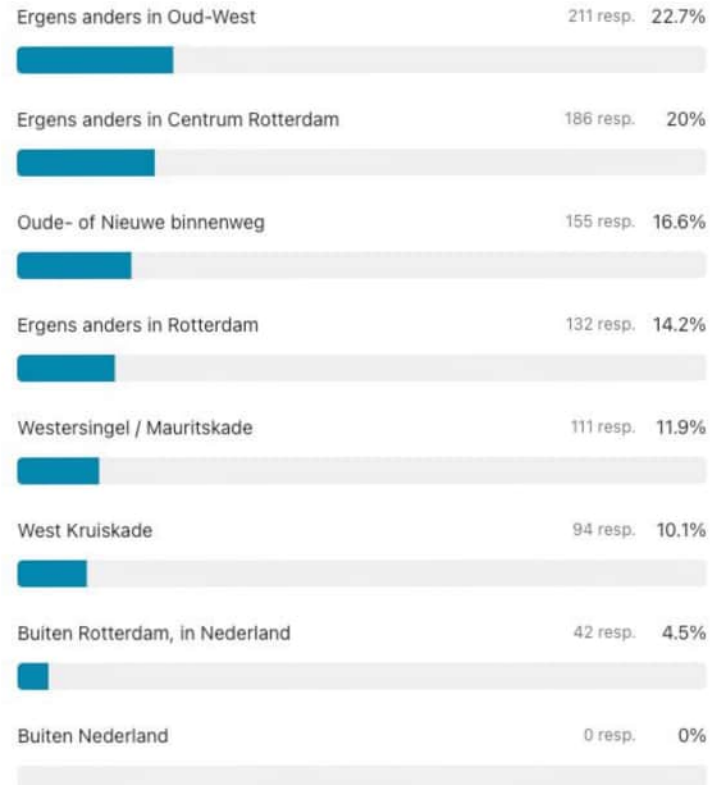
411 out of 932 people answered this question

	Heel slecht	Slecht	Maakt niet uit	Goed	Heel goed
Tegengaan van rommel	2%	3.9%	22%	34.2%	37.9%
Toevoeging van groen	0.5%	2.4%	4.1%	14.1%	78.8%
Bijna volledig autovrij (alleen...	1%	2.4%	3.7%	13.2%	79.8%
Fietser te gast (voorrang...	2.7%	11.6%	22.5%	31.4%	31.9%
Meer plekken om te zitten en spelen	0.8%	3.8%	15%	32.1%	48.4%

Bijlage 1: Resultaten enquête

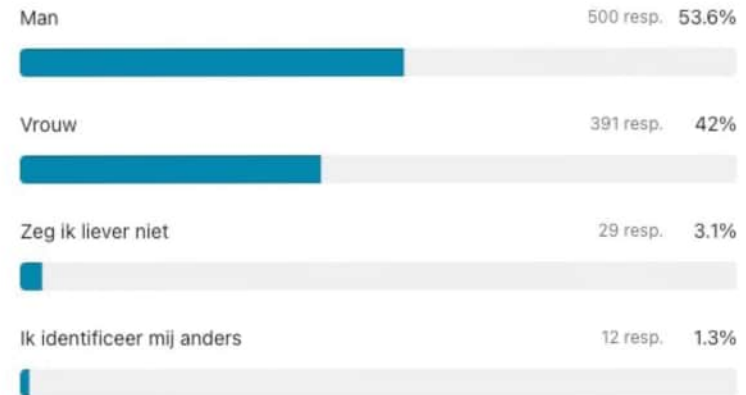
✓ 6a Waar woon je?

931 out of 932 people answered this question

✓ 6b Wat is je geslacht?

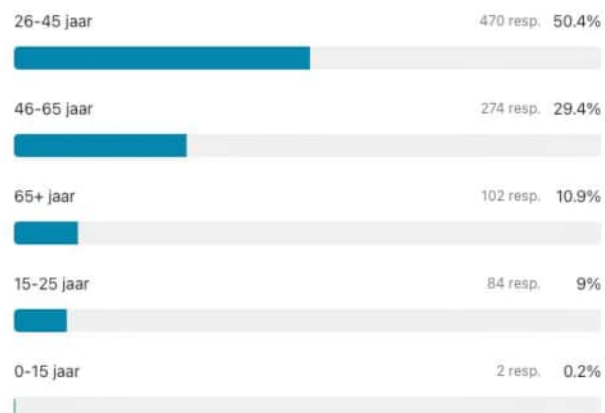
932 out of 932 people answered this question

Bijlage 1: Resultaten enquête

✓ 6c Wat is je leeftijd?

932 out of 932 people answered this question

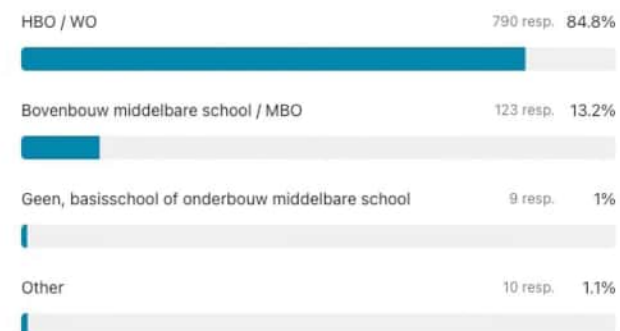
✓ 6d Wat is jouw woonsituatie?

932 out of 932 people answered this question

✓ 6e Wat is je opleidingsniveau?

932 out of 932 people answered this question

Bijlage 1: Resultaten enquête

✓ 7 Wil je op de hoogte gehouden worden van dit onderzoek en / of kans maken op één van de vijf Rotterdampassen?

930 out of 932 people answered this question (with multiple choice)

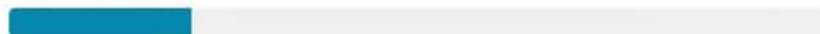
Ja, ik wil graag op de hoogte gehouden worden van dit onderzoek 558 resp. 60%

Ja, ik wil graag kans maken op één van de vijf Rotterdampassen 532 resp. 57.2%

Nee 208 resp. 22.4%

9 Lijkt het je leuk om verder te praten over het Kruisplein en Eendrachtsplein in een groepsgesprek met andere mensen die gebruik maken van deze pleinen?

548 out of 932 people answered this question

Yes 265 resp. 48.4%

No 283 resp. 51.6%

Bijlage 2: Output workshop

Tijdens de workshop is in twee stappen input verzameld. De uitkomsten hiervan zijn terug te vinden op de volgende pagina's:

- Verrijken en contextualiseren enquête
- Verdiepen van denkrichtingen – gewenste sfeer

Bijlage 2 Verrijken en conceptualiseren enquête

Eerste notities op het Kruisplein

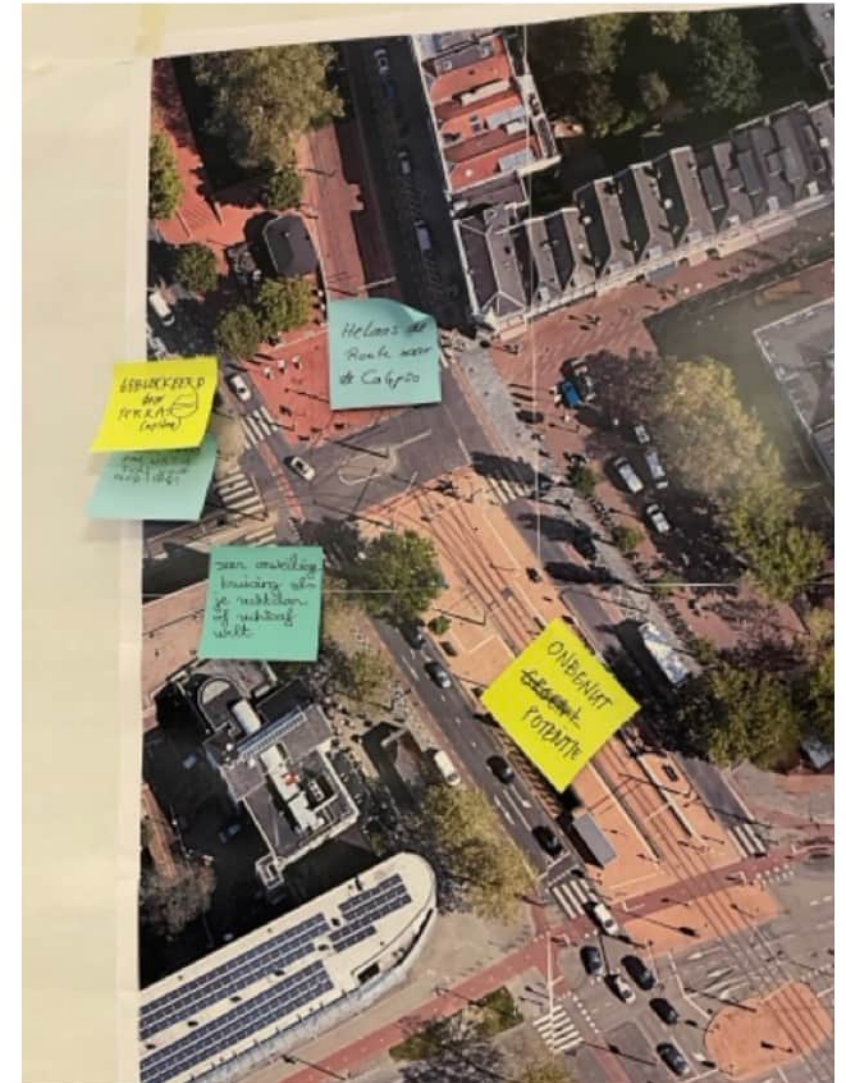
- Doortrekken van mooie zichtlijn die vertrekt vanuit het station
- Betere voetgangersoversteek over het plein, in lijn met de ontvangstroute vanuit het station
- Rondhangende mensen bij Pauluskerk zorgen voor overlast (niet thema van deze workshop)

Bijlage 2 Verrijken en conceptualiseren enquête

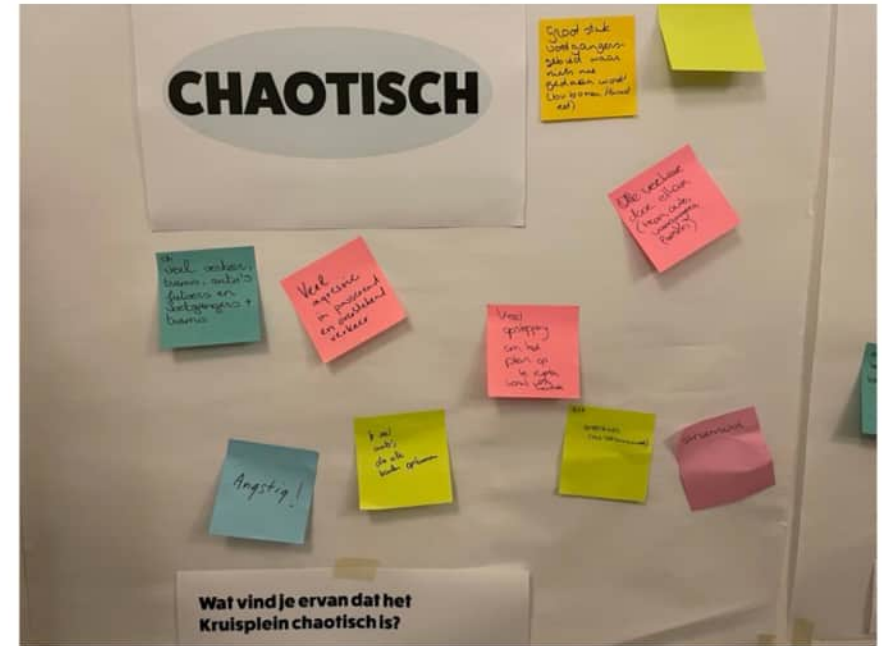
Eerste notities op het Eendrachtsplein

- Onveilige oversteeplekken
- Terrasopslag op de stoep van horecazaak op de hoek (links)
- Onbenutte potentie door wijd uitgestrekte tramhalte

Bijlage 2 Verrijken en conceptualiseren enquête

De in de enquête meest gekozen beschrijvingen voor de pleinen waren: Chaotisch, Onveilig en Levendig. We gingen op zoek naar duiding voor deze woorden. Wat zorgt ervoor dat deze beschrijvingen passend zijn en wat vindt men ervan?

Bijlage 2 Verrijken en conceptualiseren enquête

Eendrachtsplein

Chaotisch:

- Veel ruimte voor trams, terwijl er naar verhouding weinig trams komen
- Veel kruisende verkeersstromen
- Grote hoeveelheid auto's
- Veel geparkeerde fietsen
- Afvalbakken waar ook vaak afval omheen ligt

Onveilig:

- Veel verkeer dat elkaar kruist, maar geen rekening met elkaar houdt
- Het recht van de sterkste geldt. Er wordt risico genomen
- Hardrijdende auto's
- 's Avonds dealers op het gedeelte voor Heilige boontjes
- Fietzers op de stoep
- Onduidelijke tramsignalen
- Gevolg: men fietst er minder graag en vindt het spannend met kinderen achterop

Levendig:

- Horeca en terrassen
- Leuke mensen
- Er is altijd wel iemand
- Muziek events en weekmarkt

Bijlage 2 Verrijken en conceptualiseren enquête

Kruisplein

Chaotisch:

- Veel gehaaste mensen die zo snel mogelijk willen passeren
- De promenade vanaf het station loopt "dood" op dit kruispunt
- Geen eenduidige structuur van de verkeersoversteken
- Agressie in het verkeer

Onveilig:

- Veel verkeersstromen
- Slechte verlichting
- Geen goede looplijnen voor de voetgangers
- "Flanerende" automobilisten die rondrijden
- Veel uitgangen van het kruispunt
- Slechte naleving van verkeersregels
- Onduidelijke tramsignalen

Levendig:

- Mooie entree van Rotterdam met mooie zichtlijn
- Leuke en diverse groepen mensen die het plein gebruiken
- Er gebeurt heel veel

Bijlage 2 Verdiepen van denkrichtingen

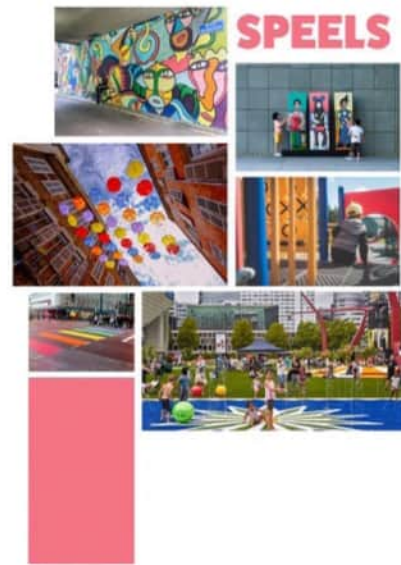
In de enquête hebben de deelnemers hun voorkeur gegeven voor een van de drie denkrichtingen. Hoe zo'n denkrichting er in de praktijk uit gaat zien is hiermee echter nog niet bepaald. In deze stap werd de deelnemers gevraagd om aan de hand van moodboards de pleinen in te richten op het gebied van de gewenste sfeer.

De kleuren op de kaart corresponderen met de kleuren van de moodboards

Bijlage 2 Verdiepen van denkrichtingen

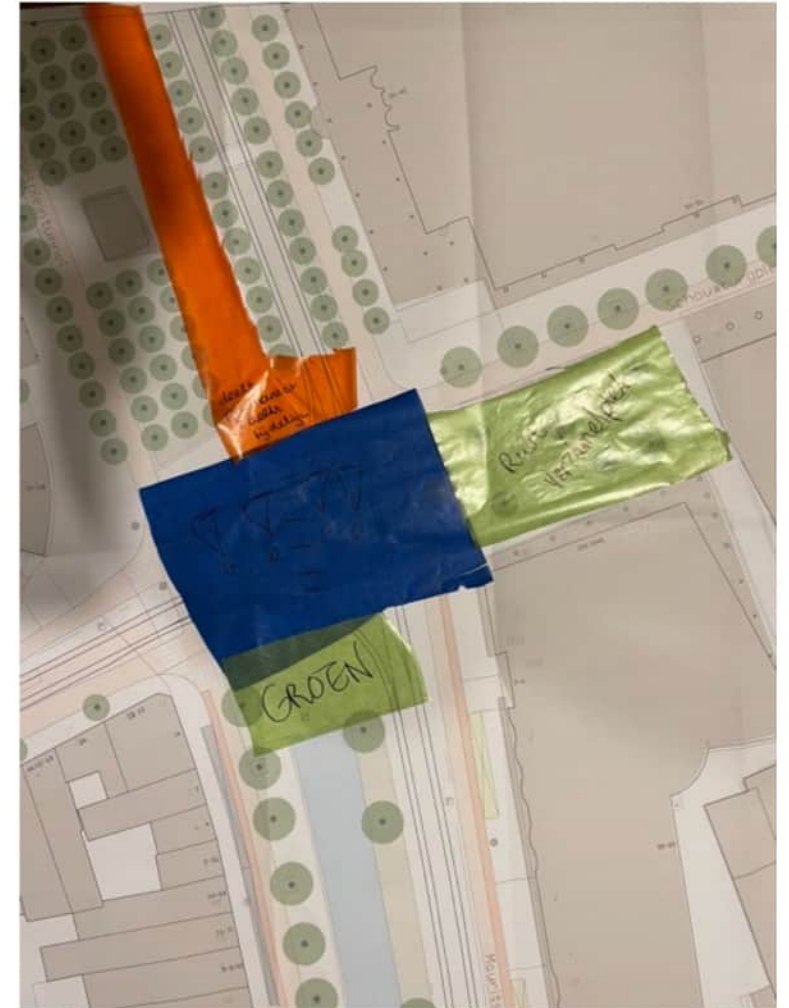
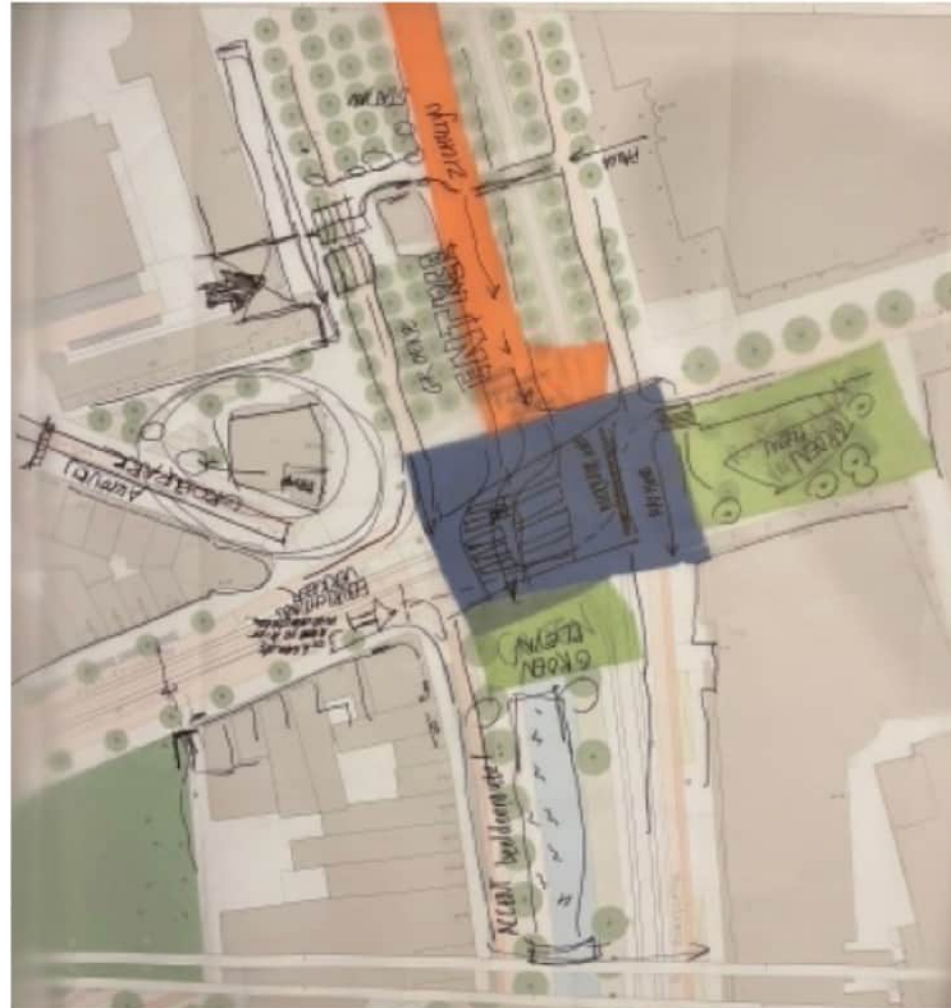
Moodboards

Bijlage 2 Verdiepen van denkrichtingen

Kruisplein

- Mooie zichtlijn vanuit station vasthouden en naast variërende kunstexpo's een aantal vaste kunstwerken introduceren zodat het nooit leegstaat. Maak ook verbinding om door te steken naar beeldenroute.
- Kruispunt modern en overzichtelijk invullen. Met name voor voetgangers de lijn vanuit station doortrekken
- Groen toevoegen op de nu vooral bestraate delen.
- Probeer geen verblijfsplein te maken, dit zal nooit goed uitpakken ivm de wervelwinden op het plein. Eerder 'aangenaam bewegen'.

Bijlage 2 Verdiepen van denkrichtingen

Eendrachtsplein

- Zorg voor duidelijke verbinding van oude- naar nieuwebinnenweg
- Creëer meer ruimte voor overzicht, groen en langzaam verkeer door te bezuinigen op parkeerplaatsen en rijbanen
- Verplaats de fietsnietjes die nu het marktpluin van de rest van het plein splitst
- Zorg dat het plein genoeg ruimte behoud voor de markt en podia tijdens evenementen
- Denk na over betrekken van skatepark en omgelegen terrassen: hoe maken we de losse elementen een geheel?
- Kort de tramhaltes in zodat er ruimte is voor oversteken en groen
- Splits fietspad van autoweg voor veiligheid

Bijlage 3: Visualisaties denkrichtingen

Denkrichting A: Basis

Bijlage 3: Visualisaties denkrichtingen

Denkrichting B: Autoluw

Bijlage 3: Visualisaties denkrichtingen

Denkrichting C: Stadsoase

Bijlage 3: Visualisaties denkrichtingen

Denkrichting A: Basis

Bijlage 3: Visualisaties denkrichtingen

Denkrichting B: Autoluw

Bijlage 3: Visualisaties denkrichtingen

Denkrichting C: Stadsoase